

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 35.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: R. Čuješ
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 27. oktobra 1938

Leto V — Številka 5

Naj živi Kristus Kralj!

S tem klicem so šli mnogi mučenci l. 1937 v Španiji v smrt, s tem klicem je umrl mučenec-jezuit p. Pro v Mehiki in drugi.

»Boga in Jezusa Kristusa so odstranili iz postav in iz države.«

»Svoje veljave niso več zjemali od Boga, ampak od ljudi... Zato se je zgodilo, da se je zrušil sam temelj veljave in moči.«

Zato se je morala pretresti vsi človeška družba, ker ni več slonela na nobeni trdni in varni opori.«

»Vse zlo je prišlo nad svet zaradi tega, ker je premnogo ljudi odstranilo Jezusa Kristusa in njegovo najsvetejšo postav iz svojega zasebnega, pa tudi družinskega in javnega življenja.«

»Nikdar ne bo prisvetilo trdno upanje trajnega miru med narodi, dokler so bodo poedinci in države branile priznati nad seboj gospostvo našega Odrešenika.«

»Nolumus hunc (Christum) regnare super nos — nočemo, da nam ta (Kristus) kraljuje.«

»Kuga naše dobe je tako imenovani laicizem — javni odpad (od Kristusa).«

Posledice te kuge?

»Ljudje in države, odtujene od Boga, razpaljene od ognja zavisti in notranje razrvanosti, hite v razpad in pogubo.«

To so besede, ki jih beremo v okrožnici Pija XI. »Quas primas« z dne 11. dec. 1925.

Besede se le prežalostno uresničujejo.

Brali smo »katekizem«, ki ga je laicizem izdal kot ročno knjigo za učitelje v sosedni državi.

N. pr. »V desetih božjih zapovedih so za- beleženi najnižji človeški goni.«

»Misli za svetovnega Odrešenika se morejo najti samo pri zlem narodu, dober narod ne potrebuje Odrešenika.«

»Kult svetnikov je smešen; svetniki niso nikdar ničesar ustvarili.«

»Papeštvo je prevara... Papeži so bili vedno najslabši ljudje na zemlji.«

»Vse kar je proti krščanstvu — je dobro.«

»Zdaj se ne gradijo več cerkve... zdaj se gradijo stadioni« (Berlin, Nürnberg).

Ali ne vidimo, kako nastajajo novi državni sistemi, ki oznanjajo nove nauke o narodu, rasi, o novih človeških idolih, O totalitarnih državah?

»Gre za usurpacijo v velikem slo- gu,« pravi papež Pij XI. — Država hoče ce- lega človeka: telo in dušo in izključuje vsak drug vpliv, posebno vpliv Kristusa in Cerkve.

Beremo prisege, ki jih naj posebno mladi- na izpoveduje. Taka prisega je naravnost bo-

gokletna, ker se naj človek z dušo in telesom preda državnim diktatorjem. Človek umori s tem svojo vest in svojo osebnost, kot so se nekoč ljudje zapisali s posebno pogodbo hu- diču!

Kako izgledajo tako imenovane demokra- cije? Na pravo svobodo in dostojanstvo člo- veka niso nič mislile, ko so sklepale pakt zadnjih dni. Saj tem »demokracijam« vlada nekaj višjih kapitalističnih plasti, ki so v svo- jem pohlepu vesele, da se človeške pravice izvotlijo in da se ne govori preglasno o morali.

Saj v teh demokracijah ni dosti vodilnih, res s krščansko kulturo prežetih mož, ki bi bili sposobni dvigniti prapor krščanstva v Evropi. — Evropa samo sebe izvotljuje in izmozgava.

Cerkev je danes edina resnična glasiteljica človeške svobode in osebnosti. Z vso jasnostjo se dviga proti terorju nacionalizma, komuniz- ma, kapitalizma.

V temo današnjih dni je zasadil papež Pij XI. znamenje Kristusa Kralja.

Vsako leto naj praznik Kristusa Kra- lja opominja narode, da se vklonijo sladkemu jarmu Kristusa Kralja, da se zakonodaje, šolstvo, pravosodje, žurnalizem, umetnost pokorijo njegovim sv. zapovedim, da se na mednarod- nih kongresih, pri Društvu na- rodov, v parlamentih priznavajo načela in pravice Kristusa Kralja.

Znamenje Kristusa Kralja naj bi krasilo naše javne naprave, našo univerzo, ki žal lani ni ustregla tozadevni prošnji Akademске zve- ze. Kristus Kralj naj ozdravi naše družine, da se ne bodo šopirile neomaltuzijanske družine in ločeni zakoni po naših domovih! Kakšen zgled dajejo naši mladini ljudje, ki kršijo sve- tost zakona in iz gole sle in pohote zapuščajo sv. Cerkev, ker jim kliče: Ne prešuštvuj!

Prihodnje leto bo v Ljubljani kongres Kristusa Kralja! Res, velika, izredna milost za naš narod. Pripravljajmo se to leto na to veliko slavlje!

Brali smo Koobekov obupni klic v zadnji številki »Dejanja«: »Česa naj se oklenemo? Komu naj se izročimo? Okrog nas ni nič, kar bi nas krepilo in v zapuščenih urah tajno raz- veseljevalo. Med nami ni... nikjer odrešilnih dogodkov, niti v cerkvah, niti v družinah.«

Dosti tega nezdravega, nekrščanskega de- fetizma!

Cerkev nas kliče k življenju, delu in zma- gam pod vodstvom Kristusa Kralja.

Mi vemo, koga naj se oklenemo, komu naj se izročamo... So še odrešilni dogodki v cerkvah, tudi svetniki in junaki so še...

★

Zemlja in vse na njej je last Gospodova, zemski krog in vsi prebivalci... Dvignite se vrata in odprite se... prihaja Gospod veli- častva, Močni, Silni.

Nov rod mora rasti iz naše srede: nov rod, ki bo brez kompromisov gradil posameznika, družino in družbo iz osnov in načel Kristusa Kralja!

Živel Kristus Kralj!

Današnja številka vsebuje:

Problemi jugoslovanskega nacionalizma

29. oktober 1918

Srednja šola

Enostranska pravovernost

„1551“

Ob dvajseti obletnici osvoboditve

Letos praznujemo Slovenci, Srbi in Hrvati dvajsetletnico dveh najvažnejših dogodkov v zgodovini našega narodnopolitičnega življenja:

1. 29. oktobra 1918, dan po razsulu Avstro-Ogrske monarhije, je bilo predsedništvo Na- rodnega Veča v Zagrebu proglašeno za no- silca vrhovne oblasti suverene države Srbov, Hrvatov in Slovencev, prebivajočih na ozemlju bivše monarhije.

2. 1. december 1918, ko je takratni regent Aleksander na osnovi adrese zastopnikov Na- rodnega Veča slovesno proglasil zedinjenje Srbije s pokrajinami neodvisne države Sloven- cev, Hrvatov in Srbov v edinstveno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

29. oktobra 1938 bo torej preteklo 20 let od osvobojenja Srbov, Hrvato- v in Slovencev izpod habsburške mo- narhije v suvereno nacionalno dr- žavo pod predsedstvom dr. Antona Korošca.

1. decembra pa bomo praznovali dvaj- setletnico zedinjenja kraljevine Srbije in države Srbov, Hrvatov in Slovencev v novo skupno državo.

Dokument suverenosti Narodnega Veča.

Dne 29. oktobra 1918 je Narodno Veče v Zagrebu izdalo vojakom naslednji proglas:

Zagreb, 29. oktobra 1918.

VOJAKI!

Z DANAŠNJIM DNEM JE USTANOV- LJENA DRŽAVA SLOVENCEV, HRVA- TOV IN SRBOV. VI, SINOVI NARODA STE OD DANES NAPREJ BRANILCI

SVOJE NARODNE DRŽAVE. ZATO VAM ZAPOVEDUJEMO, DA SE BREZ- POGOJNO POKORAVATE UKAZOM VLADE NARODNEGA VEČA SLOVEN- CEV, HRVATOV IN SRBOV.

(Slede podrobnosti.)

Vлада NARODNEGA VEČA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV.

PREDSEDNIŠTVO:

KOROŠEC

(sledje podpisi ostalih članov.)

Pomen 29. oktobra.

Ako Srbi, Hrvati in Slovenci bivše monar- hije ob polomu Avstro-Ogrske ne bi takoj znali izvesti državno organizacijo jugoslovanskega ozemlja bivše monarhije, Bog ve, ali bi doča- kali 1. december. Usoda Primorja, Goriške in Koroške, ki so tudi tvorile sestavne dele suve- rene države Srbov, Hrvatov in Slovencev pod vrhovnim vodstvom Narodnega Veča v Zagre- bu, pa se na njih ozemlju proglašena suverena oblast ni v držala, nam govori...

Slovenci!

Naj 29. oktober ne gre mimo nas brez hva- ležnega spomina na tvorce velikega čina, pa tudi ne brez opomina za bodočnost!

Osvoboditev Slovencev iz nemške nad- vlade in ustanovitev lastne države je bistve- nega pomena za ohranitev naše samobitne kul- ture in katol. vere, kakor nam priča sedanja zgodovina.

Enostranska pravovernost . . .

Krščansko-socialistična »Delavska Pravica« (XI., 43, 3.) je iz mojega predavanja o problemih jugoslovanskega nacionalizma na letošnjih taborih Slovenske dijaške zveze, ki ga v podlistku priobčuje »Straža«, ponatisnila odstavek, ki govori o ideoloških tradicionalnih osnovah, na katere je Mussolini doktrinalno naslonil svoj italijanski fašizem. V komentarju, ki se je raztegnil čez vso kolono in je že tako okoli sredine izgubil sleherno zvezo z omenjenim citatom oziroma njegovo kritiko ter se je končal v ponavljanju splošnega hudovanja na »stražarje, borce in njim enake«, na »navidezno oficijelne pravilnosti« itd., pravi »Delavska Pravica« med drugim tole:

1. Človek se vpraša, kako je mogoče, da se take stvari govorijo slovenski katoliški mladini... (drugo je odnesla cenzura).

2. Nadalje se vpraša, kako more kaj takega priobčiti list, ki ga izdaja menda del Katoliške akcije, Mihaelova skupina Straža, in kako je mogoče, da ti ljudje tako z lahkoto preidejo na največje sodobne težave Cerkve in jim je v tem primeru malo mar za cerkveno mnenje o »modernih nacionalnih pokretnostih«.

Gre torej za težko obdolžitve, da je član Katoliške akcije katoliški mladini razlagal, list Katoliške akcije pa priobčil mnenje o aktualnem družbenem pojavu, ki ni v skladu z oficijelnim mnenjem cerkvenega vodstva. Stvar je torej res vredna in potrebna »jasnega odgovora brez izpuščajev«.

Jaz sem govoril in »Straža« je priobčila:

Proti liberalizmu, ki je s svojim individualizmom namesto konkretnega pojma naroda postavil antihistorično »družbo enakih poedinčev« brez oslonca na narodno tradicijo in brez poleta v narodno bodočnost — proti temu svobodomiselnemu zmaličenju življenjske resničnosti, je treba postaviti v prvo vrsto narodovo preteklost, zajeto v narodno izročilo, ter narodovo bodočnost kot končni namen vsega narodnega prizadevanja. Proti materialističnemu realizmu duhovni realizem.

Narod namreč ni le vsota trenutno živečih poedinčev, temveč tudi preteklost in bodočnost.

Poglejmo, kako moderni nacionalistični pokreti upoštevajo ta načela:

1. Italijanski fašizem, katerega utemeljitelj je pravi začetnik sodobnih nacionalističnih pokretov je naslonil novi italijanski nacionalizem na zgodovinsko veličino starorimskega imperija in na bogato duhovno dediščino katoliškega Rima.

(»Del. Pravica« je ponatisnila le ta odstavek.)

Svojo trditve o doktrinalni naslonitvi fašizma na katoliško italijansko tradicijo opiram na sledeče dokumente:

1. Čl. prvi pogodbe med Sveto stolico in Italijo z dne 11. februarja 1929 pravi dobesedno: »Italija priznava in ponovno potrjuje pred vsem načelo, posvečeno v 1. čl. Statuta kraljevine, po katerem je »katoliška apostolska in rimska vera edina državna vera«.

2. Vladno poročilo v parlamentu ob ratifikaciji lateranskega sporazuma pravi dobesedno: »Skoraj celota italijanskega naroda je katoliška, katolicizem je staroslavna italijanska čast in tradicija; zato država, ki je pravna organizacija italijanskega naroda, predstavnica njegovega duha in dedič njegovih tradicij, ni in ne more biti drugačna kot katoliška«.

3. V svojem govoru, dne 24. maja 1920 je Mussolini dobesedno dejal: »Če se obnova mora izvesti, se mora izvršiti v spoštovanju do zgodovinskih in psiholoških prvin naše civilizacije«.

4. V svojem prvem govoru v poslanski zbornici, dne 21. junija 1921 je Mussolini med drugim dobesedno izjavil: »Potrjujem na tem mestu, da predstavlja danes latinsko tradicijo katolicizem... Edina univerzalna ideja današnjega Rima je ona, ki izhaja iz Vatikana«.

5. 23. septembra 1924 pa je Mussolini poudaril: »Trebaje spoštovati zakone in tradicije, vse, kar predstavlja osnovne duhovne prvne življenja enega naroda«.

Mislím, da sem oprt na te najbolj avtentične doktrinalne vires fašizma, lahko brez slehernih nagibov iz kraljestva želja povsem hladnokrvno ugotovil, da se fašizem doktrinalno naslanja tudi na »bogato duhovno dediščino katoliškega Rima«!

»Delavska Pravica« pa je v dvakratni zmoti ali pa v dvakratnem namernem napačnem tolmačenju, — ker je:

1. Gornji odstavek iz mojega predavanja bil trdno utemeljen.

2. »Delavska Pravica« je hote ali ne hote spregledala stavek, ki doktrinalno stališče fašizma sooči z možnostmi bodočega razvoja fašistične stvarnosti. Ako bi namreč zbiratelj gradiva za polemično rubriko »Pravice« skrl ne prečital ves prvi podlistek mojega predavanja v 2. številu »Straže«, bi samo štiri odstavke naprej od odstavka, ki ga »Pravica« ponatiska, našel zapisano v samostojnem odstavku: »Zdrav razvoj italijanskega fašističnega nacionalizma pa je seveda odvisen od tega, kateri del skupne tradicije bo prevladal«, t. j. poganški ali katoliški.

Golo podtikanje je torej, če »Delavska Pravica« trdi, da so »pravoverni in zanesljivi katolčani od »Straže« našli »bogato duhovno dediščino katol. Rima« v pojavih, ki so največje duhovne nevarnosti našega časa; saj »Straža« o konkretni izživiljanju fašizma sploh ne govori, ampak presoja le ideološki sistem in pri tem skrbno podčrtava starorimski poganški element v njem.

»Delavska Pravica« pa je zagrešila še eno polemično netaktnost. Svojim čitateljem, ki bržkone vsi nimajo prilike čitati »Straže«, je zamolčala vse, kar sem v predavanju dejal in je »Straža« priobčila o nemškem nacionalnem socializmu, ozir. o njegovem tradicionalnem oslonu in o njegovem rasizmu.

Ali se po vsem tem moje mnenje, izraženo v omenjenem predavanju, res ne sklada z oficijelnimi mnenji pristojnega cerkvenega vodstva? Poglejmo. Cerkev je doslej obsodilo kot neskladne s katoliškimi resnicami naslednje družbene nazore:

1. Liberalizem je bil obsojen v Silabu leta 1864; pozneje pa še v Leonovih okrožnicah o svobodi, o državi in državni oblasti, o državni obliki, o dolžnostih krščanskih državljanov in dr.

2. Socializem je bil obsojen v okrožnicah »Graves de comuni«, »Rerum Novarum« in »Quadragesimo anno«.

3. Krščanski socializem je bil kot protislovje s katolicizmom obsojen v okrožnici »Quadragesimo anno«.

4. Komunizem je bil obsojen v okrožnicah »Quadragesimo anno« in »Divini Redemptoris«.

5. Nemški poganški rasistični nacionalizem je bil obsojen 14. marca 1937 z okrožnico »Mit brennender Sorge«.

Očividno pod vplivom nemškega rasizma so se v zadnjem času pojavile gotove rasistične tendence v Italiji. Prvi uradni glas o sledečih začetkih italijanske rasistične politike se je v Italiji slišal 26. julija 1938, ko je generalni tajnik fašistične stranke sprejel skupino vseučiliških profesorjev, ki so pod vodstvom ministra za ljudsko kulturo opredelili deset osnovnih točk italijanskega rasizma in ob tej priliki dal kratko načelno pojasnitev.

Javnost pa je, naravno, o tem bila informirana še pozneje.

Sedma osnovna točka italijanskega rasizma pravi, da je »vprašanje rasizma v Italiji treba razglabljaljati zgolj iz čisto biološkega vidika brez filozofskih in religioznih namer« in dalje pojasnjuje, da zato italijanski rasizem »ne pomenja vpeljave teorij nemškega rasizma«. Toda »Osservatore Romano« je podal v več člankih svoje kritično stališče do tega pojava. Razen tega je papež že v več nagovorih aludiral (naznačil) na prve znake, ki kažejo na možnost, da bi se rasistična zabloda v nemškem poganškem smislu utegnila uveljaviti tudi v Italiji. Toda oboje še le po 3. avgustu. — Nadalje je Sv. stolica — kakor smo čitali v listih — oktobra 1938 postavila na Index italijansko revijo za proučevanje rasnih problemov »La difesa della razza«, ki je pričela izhajati avgusta 1938.

Po vsem tem bo pač vsakomur jasno, da v svojem predavanju, ki sem ga imel na taboru SDZ (od 30. julija do 2. avgusta 1938), sestavil pa, naravno, že prej — nisem mogel govoriti o italijanskem rasizmu, ker o njem še vsaj ničesar zanesljivega vedeti nisem mogel — prav tako malo kot »Delavska Pravica«.

Nasprotno pa mi je bila znana n. pr. naslednja dobesedna izjava Mussolinija:

»Ne rasa, ... temveč rod, ... množica, zedinjena po ideji... zavest, to je osebnost, je narod...« (Mus. Scritti e Discorsi, Vol. IV., str. 81). Nadalje sem v najnovejši poluradni razpravi o fašistični doktrini našel naslednji stavek: »Rasistični nacionalizem predstavlja največjo nevarnost za usodo evropske civilizacije, zaradi svoje namere, da požene narode, ki živijo v okviru te civilizacije, drugega proti drugemu v slepo vojsko brez žarkov skupne ideje.« (Costamagna, titular

stolice za zgodovino in doktrino fašizma na rimski univerzi v svoji knjigi: Storia e dottrina del fascismo, Torino 1938, str. 195).

Na koncu naj mi bo dovoljeno izraziti še malo začudenje nad svojevrstnim hrepenenjem »Delavske Pravice« (oziroma onega inteligenčnega kroga, ki je vez med »Pravico« in »Dejanjem«) po neki neutemeljeni enostranski pravovernosti. Vidimo, da najde Cerkev pri tem krogu oporo in gorečnost, kadar gre za Cerkev sovražne ali njenemu nauku nasprotnne pojave, ki bi se dali zabeležiti v bremsu »fašizmu« (v smislu širokogrudne levčarske terminologije). Žal pa ne moremo reči, da bi bili opazili pri teh krogih tolike vneme, ko je v začetku po izidu okrožnice »Quadragesimo anno« šlo za to, da bi vsi katoličani dali Cerkev krepko oporo v širjenju in apologiji njenega, v tej okrožnici opredeljenega socialnega nauka. Tudi menim, da ne pretiravam in da ne delam krivice, če ugotavljam, da žal »Delavska Pravica« še danes ne veruje papežu in najvidnejšim predstavnikom svetovnega episkopata (na primer kardinal Verdier), da gre v Španiji res v prvi vrsti za obrambo katolicizma pred poskusi zatrtja od strani organiziranega svetovnega brezboštva. Nadalje na splošno v borbi proti komunizmu in marksizmu sploh, ki jo je papež zelo močno priporočal vsem katoličanom, ne bi mogli reči, da se je označeni krog temu papeževemu pozivu bogve kako iz srca odzval in z navdušenjem pognal na delo. Prav tako še danes nosi krog okoli »Delavske Pravice« naziv »krščanski socialisti«, čeprav je papež tako nesmiselno zvezo jasno zavrnil. Ciril Zebot.

»Straža« hoče vzdramiti vse slovenske katoliške sile. Zato jo podprite!

Volonterji na srednjih šolah

Spomladi je izdalo prosvetno ministrstvo vključ mnogim povsem upravičenim protestom uredbo o volonterjih na srednjih šolah. Kot volonterji (prostovoljci) prihajajo v pošteve diplomirani slušatelji filozofske fakultete, ki hočejo vstopiti v državno službo kot profesorji, pa za njihovo pravo nastavitve ni rednega kredita v državnem proračunu.

Volontiranje traja tri leta, če »srečnega« volonterja prej ne zadene sreča redne nastavitve. Za časa volontiranja sme biti volonter zaposlen največ z 12 tedenskimi urami; od teh jih mora opravljati 6 zastonj in je plačan samo za ostale ure, ki jih je lahko največ 6. V najboljšem slučaju torej lahko zasluži volonter mesečno 480 din. Vemo pa, da ga skoro ni meseca v šolskem letu, ki bi imel reden pouk brez prostih dni. Možnost mesečnega zaslužka 480 din je torej samo teoretična, praktično pa bo zaslužil volonter s polnim številom plačanih ur povprečno le svojih 200 do 300 dinarjev na mesec. In s tem denarjem naj se preživlja in poklicu primerno oblači...

Možnost postranskega zaslužka, ki je nanj volonter nujno navezan, če ga ne vzdržuje dom ali podpira kdorkoli, je radi poklicnega dela in pomanjkanja prostega časa minimalna. Pa še v tej malenkostni možnosti postranskega zaslužka je omejen, kajti kot učitelj na srednji šoli se ne sme ukvarjati z instrukcijami učenec, ki pridejo zanj v prvi vrsti v pošteve kot možnost dohodka, če ni predhodno prosil prosvetno ministrstvo za tozadevno dovoljenje...

Postavljati mlade proforske kandidate kot volonterje se torej pravi, ponuditi jim golo trdo kost za glodanje in jih obenem oropati možnosti nujnega postranskega zaslužka in zadržati krik brezposelnih... To je za pošte-

nega človeka poniževalno in sramotilno in ga mora žaliti do dna njegovega človečanskega bistva. Prva in zadnja zahteva vsakega socialnega in državnega reda je pravičnost, ki sloni na načelu, da bodi vsako pošteno delo pošteno plačano.

Končno se vprašajmo še tole: Kateri so tisti srečni izbrani diplomirani filozofi, ki jih lahko doleti čast volontiranja? Samo tisti predvsem, ki bivajo pri svojih starših v mestu službovanja in jih vzdržuje dom ali podpirajo dobrotniki. Takšni so glede na ostale itak na boljšem in državne pomoči manj potrebni in ti bodo potem prvi na vrsti pri rednih nastavitvah. Režeži pa, ki so bili že pri krivičnem postopku volontiranja zapostavljeni in odri-njeni od možnosti, da se jim vsaj v doglednem času obupni položaj izboljša z redno nastavitvijo, se lahko brezupno zazro v nedogledno dobo čakanja na državno službo, ki se jim je z uredbo volonterstva še bolj oddalila...

Naša neposredna povojna zgodovina je še v marsičem zavita v temo, oziroma napačno tolmačena. Zato smo naprosili senatorja g. Smodeja, ki nam je skupno z dr. Korošcem in drugimi predstavniki našega naroda pripravil novo domovino, da osvetli dogodka pred dvajsetimi leti. Članek bomo objavljali v odlomkih.

Tovariši - novinci!

Vpišite se v AK »Straža«!

Izba »Straže« je v Semenški ul. 2.

Še o ločitvi akademske mladine

Vsak resen človek pri nas ve, da se naša akademska mladina loči po svetovnonazorskih vidikih. Neki pisec v »Sloveniji« pa samovoljno opredeljuje slovensko mladino po kriteriju slovenstva, ker pravi, češ da le tako pripelje k sodelovanju vseh. Nam pa se zdi, da je hotel s tem kriterijem poudariti le važnost skupine, ki je na univerzi najmanj pomembna.

Govori o skupini okrog lista 1551, katero smatra poleg »dela katoliških akademikov« za edino pravo boriteljico za slovenstvo na univerzi, dočim vse druge skupine označuje kot mrtve za slovenstvo.

Nas sicer veseli, da se poleg katoliških tudi druge akademske skupine bavijo s slovenskimi vprašanji in gojijo slovensko zavest, toda ne moremo odobravati, da kdo šari s slovenstvom samo tedaj, kadar so zborovanja za volitve na univerzi ali pa kadar se novinci vpisujejo v društva.

Pisec v članku Slovenije pravi:

»... je izrazito slovenska, ne le v željah, izjavah in posameznih vprašanjih, marveč v vseh svojih sodbah in tudi pri svojem delu.«

To naj velja tudi za skupino okrog »1551«.

Tako je torej po piščevem mnenju slovenstvo bistveno zvezano z »1551«. Oh, ti slovenstvo, kako si revno! Zagovarjajo te na našem najvišjem zavodu najmanjše in najmanj pomembne skupine. In to slovenstvo živi v »1551« šele nekaj let, kajti ta skupina životari šele četrto leto na univerzi.

Ne dragi pisec, slovenska stvar na univerzi ni tako klavrna, kakor bi zaradi vas morala izgledati.

Slovenstvo živi na naši univerzi od njenega početka. Nosilci slovenstva so študentje iz naroda, kateremu je slovenstvo tudi ena komponenta njegove narodne biti. In prav katoliški

akademiki so pri prvih volitvah na univerzi nastopili v slovenskim programom in z ofi- cialno »slovensko listo«. In v času najhujše preizkušnje slovenstva, v času proti- slovenske vlade in ko smo se bali za usodo slovenske univerze, so prav katoliški akade- miki največ žrtvovali v borbi za slovensko stvar, ko skupina, okrog 1551 ni mogla ni- česar storiti, ker je še bilo ni! Vsak človek v Ljubljani se še dobro spominja, da sta v tistih dneh oba kat. akademska doma bila dnevno od policije obkoljena in akademiki v stalni preiskavi. Vodstvu doma v Strelški ulici je bilo celo zagroženo, da bo oblast dom za- prla. — Koliko tednov je bilo prečutih za zamreženimi okni policije in koliko kazni plačanih, povedo zgovorno policijski registri. Takrat seveda skupine okrog 1551 ni bilo ni- kjer s slovensko firmo, ker pač vremena niso bila zato. (Očetje nekaterih današnjih borcev za slovenstvo so bili takrat visoki javni funkcionarji in jim sinovi niso smeli kvariti uspehov!)

In ali mar ne živi danes močna slovenska misel med našo kmečko mladino, kamor jo zanašajo prav kat. akademiki večer za večerom na fantovskih sestankih? In ali je mar delo katoliških akademikov za slovenstvo stvar, ki jo vršijo tudi med letom na vaši manj- vredno, ker so pač ti zaradi svojega material- nega položaja vezani na slovensko vas, na va- ško skupnost v cerkvi, v prosvetnem domu in ne besedičijo o slovenstvu v zadimljenih ka- varnah?

Delo skupine okrog 1551 za slovenstvo v preteklosti pač ni moglo biti obilno, saj so mnogi rastli pri sokolskem naraščanju in prva leta na univerzi so se igrali hipermarksiste in šele zadnji dve leti, ko je marksizem v svetu in posebej pri nas doživel polom, nosijo tablo

s slovensko firmo in v gumbnicah slovenske trake.

Da ne bomo krivični, moramo omeniti, da so lansko leto izdali brošurico »Naši pogledi«, kjer Petré neusmiljeno zdeluje vse naše poli- tike in stranke, češ da so nam ob prevratu zaigrali samostojno slovensko državo. Napo- veduje boj vsem, ki pa, upamo, še ni končan.

Mi smo končno hvaležni člankarju, da nas je prisilil spregovoriti o stvarih, o katerih prvotno nismo nameravali. Čudimo se pa samo listu »Sloveniji«, da je pustila objaviti članek, ki slovenstvo prikazuje v taki nemoči na uni- verzi, ko ga prisoja najslabši skupini in ko bi moralo uredništvo lista poznati položaj na uni- verzi, saj ima vse pogoje zato.

Iz prvih virov...

V zelo razširjenem uradnem glasilu SS »Das Schwarze Korps« stoje v številki z dne 6. okt. pod sliko njihovega voditelja tele be- sede: Tebi, naš vodja, se zahvaljujemo za ve- liko državo 80 milijonov Nemcev! Toda kak- šna naj bo ta naša zahvala? Tvoje je vendar vse, kar imamo, naše premoženje in živ- ljenje, naša srca in duše naše. Obnavljamo in ponavljamo prisego, da hoče- mo v dobrem in v slabem ostati isti!

V isti številki prinaša pod naslovom: Vati- kanska pomoč za Prago med drugim tole: »Od dveh strani so odgovorne praške kroge do zadnjega hujskali, da ne bi izpolnili pra- vičnih dolžnosti do sudetskih Nemcev; to sta bila Moskva in — Vatikan. Sudetski Nemci pa si bodo za večno zapomnili, da je stala vatikanska politika za časa najhujše stiske in najstrašnejšega pritiska na strani praških mu- čiteljev in tako spet enkrat pred vso javnostjo sodelovala z boljševi- zmom... Ta dejstva tudi najbolj ogorčena pastirska pisma nemških škofov ne spravijo s sveta.«

Kdo je pravi nacionalist?

5. Zgodovina Jugoslovancev, kot jo izpričuje naše narodno izročilo, dokazuje, da je vera bila ona življenjska sila, ki nam je ustvarila zaklad- nico naše narodnosti.

Proti narodnemu izročilu bi torej grešili, ako bi svoj nacionalizem hoteli nasloniti na za- misli, ki ne koreninijo v njem.

Zato obenem, ko liberalizem odklanjamo in proglašamo neizprosno borbo proti odpadni- škemu svobodomiseltstvu, ki se danes skriva za zlagano oznako samozvanega nacionalizma, ob- navljamo zgodovinsko utemeljeno načelo pra- vega nacionalizma jugoslovanskih narodov na osnovah našega nepotvorjenega narodnega iz- ročila. To je jugoslovanski nacionalizem Kreka in Korošca.

Svobodomiseltstvo ni ustvarjalo naše narod- nosti.

Svobodomiseltstvo ne more biti osnova na- šega nacionalizma.

Svobodomiseltstvo je v 70-ih letih svojega parasitskega življenja na našem narodnem te- lesu oblatilo, ranilo in do dna razžalilo ono svetinjo, za katero smo Jugoslovanci skozi vso svojo trnjevo zgodovino stali na straži za vso Evropo, oni večni plamen življenja, kateremu obenem z drugimi evropskimi narodi še prav posebej mi Jugoslovanci dolgujemo svojo na- rodnost.

Svobodomiseltstvu in njegove- mu zlaganemu nacionalizmu boj, boj do učenja!

Ven iz naših ljudskih in srednjih šol z libe- ralnimi lažmi in zgodovinskimi potvorbami, ki so žal že izrodile kader zapeljane slovenske mladine v zgrešenem protizgodovinskem libe- ralnem laži-nacionalizmu.

Popravimo!

Jugoslavija praznuje svojo dvajsetletnico. Dal Bog, da bi kmalu našla nepotvorjene osnove svoje državnosti v skupnem krščan- skem izročilu vseh Jugoslovancev.

Zagrebska „Danica“ med počitnicami

Slovenski katoliški akademiki, ki študi- rano na zagrebski univerzi, smo včlanjeni v društvu AKD Danice v Zagrebu. Dobro se zavedamo naše velike naloge: nuditi sloven- skemu akademiku, ki pride študirat v Zagreb, to, česar mu ne da univerza in mu pokazati idejno smer v preučevanju perečih svetov- nih in domačih vprašanj. V strokovnih klubih Danice (agronomski, veterinarski, medicinski klub itd.) preučujemo strokovna vprašanja s posebnim ozirom na katoliški nazor in sloven- ske razmere.

Opombe vredno je tudi delovanje zagreb- ške Danice za Slovence v Zagrebu. Zavedamo se, da je vprav inteligenca poklicana, da vodi po svetu raztresene Slovence, da se ne zgube v tujem miljeju.

Da se poglobimo v ta za nas tako važna vprašanja, smo priredili med počitnicami idejni tečaj, na katerem smo obravnavali predvsem slovenske probleme, prikazane z narodnost- nega, kulturnega, gospodarskega in političnega vidika. Nekaj katoliških vprašanj je tvorilo uvod v ta tečaj. Prevzvišeni škof dr. Gregorij Rožman nam je pojasnjeval težke probleme, ki danes tarejo Cerkev in vsestransko težko stališče Cerkve v današnjih časih. Univ. pro- fesor dr. Ehrlich pa nam je govoril o ve- likem pomenu in uspehu kongresa svetovne katoliške inteligence Pax Romane v Rogaški Slatini in na Bledu. Njegovim nadvse zanimi- vim izvajanjem smo sledili z veliko pozor- nostjo. Urednik dr. Tine Debeljak nam je v svojem predavanju podal pregledno kul- turni razvoj Slovencev od prvih po- četkov do danes, tako da smo si ustvarili res pravilno sliko današnjega kulturnega življenja Slovencev. Največ pažnje na tečaju smo po- svečali narodnostnim problemom. Saj živimo v težkih časih, ko se dogajajo velike stvari

Jugoslavija leži na važnem, a zelo nevar- nem kosu Evrope. Objemata nas dve močniji sili. — Zato moramo jugoslovanci razveljaviti dokaz o državni ne- sposobnosti Slovanov. Ustvariti moramo močno jugoslovansko dr- žavo, ki bo zmagovito držala v svoji oblasti križišče cest in vrata v Evropo.

Na taki Jugoslaviji imamo mi Slovenci še prav poseben interes: zaradi našega geografskega položaja kot severo-zapadni mejnik Ju- goslavije napram Veliki Nemčiji in Italiji. Po- leg tega pa še zato, ker imamo skoraj polovico naše narodne krvi za mejami in v izseljenstvu. Le močna država se lahko postavi za pra- vice manjšin in izseljencev!

Ta naš posebni interes na močni Ju- goslaviji pa nam obenem z našo visoko narodno moralo, katoliško versko zavestjo in splošno narodno kulturo nalaga v Jugoslaviji posebno poslanstvo:

Slovenci moramo biti najbolj aktivni ele- ment jugoslovanske države. Naših verskih, mo- ralnih in obče kulturnih vrednot ne smemo za- graditi. To je naša naravna narodna dol- žnost pri gradnji in izpopolnjevanju naše mlade jugoslovanske države.

Kakor je svobodomiseltstvo v navskrižju z našim narodnim izročilom, v enaki meri je to svobodomiselno odpadništvo v nasprotju z našim narodnim poslanstvom v Ju- goslaviji.

Zato je boj proti tej megalomanski kugi, katere prve bacile so leta 1868 vrgli v naše narodno občestvo od tujine mimonarodno za- strupljeni, iz narodnega izročila izkoreninjeni študentje, — zahteva, ki nam je ne postavlja le naše katoliško prepričanje, temveč naša nepotvorjena narodna zavest.

Zato ob 20 letnici Jugoslavije oznanjamo ofenzivo na protinarodno svobodomiseltstvo!

Naš živi in znotraj močna, od zunaj pa od vseh upoštevana krščanska Jugoslavija!

Dr. Ciril Žebot na taboru SDZ:

Problemi jugoslovanskega nacionalizma

(Konec.)

1907 je Tavčar rekel: »Liberalci ne smemo nikdar pozabiti, da smo buržuazijska stranka« in Hribar je posrečeno dostavil »navdušenje za splošno in enako volilno pravico nam že od daleč smrdi.«

Liberalci in slovenska univerza

Ko je leta 1910 šlo zato, ali se dovoli usta- novitev italijanske univerze v Trstu, so slo- venski poslanci izjavili, da pristanejo na to pod pogojem, da se dovoli tudi ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani. Naši libe- ralni odpadniki pa so glasovali za italijansko univerzo brez pogoja slovenskega vseučilišča. Ko je tedaj »Slove- nec« objavil uvodnik »Izdano slo- venstvo«, so liberalci molčali ko grob.

Marca 1906 je »Slovenski Narod« napisal o Slomšku, »da je bil trapast far, ki se mu je slučajno primerilo, da je tudi nekaj pametne- ga storil.«

Ponovna izdajstva

Leta 1912 so se liberalni odpadniki celo na ogorčenem štajerskem začeli ob volitvah ve- zati z Nemci. V graškem deželnem zboru pa so rušili slovensko obstrukcijo.

Leta 1907 so se liberalni odpadniki tudi na Goriškem zvezali z Italijani.

Leta 1911 ob priliki imenovanja Slovenca dr. Karlina za tržaškega škofa je »Slovenski Narod« odkrito priznal, da bi tržaškim slo- venskim liberalcem italijanski škof bil ljubši nego slovenski.

In ti liberalni odpadniki, katerih narodno delovanje smo nanizali v šopek cvetk iz njho-

vega nacionalnega vrta, ti jugoslovanski libe- ralci, ki niso za naše zedinjenje imeli niti trohice zasluga, pač pa nepregledno vrsto izdajstev, ti liberalni od- padniki so v kritičnem trenutku leta 1918, pod Pribečevičevim vodstvom za hrbtom legi- timnega predstavnika Narodnega Veča, dr. Korošca, ki je po svoji zmagi na Dunaju in po dovršenih pripravah doma, odšel v inozem- stvo, da pri merodajnih činiteljih ustvari raz- polojenje za Jugoslavijo — isti liberalni od- padniki so takrat kot »odrešitelji« avstrijskih Jugoslovancev odšli v Beograd in so tam v ime- nu suverene Narodnega Veča pristali na formalno zedinjenje brez kakršnegakoli dogo- vora o nacionalnih osnovah in o politično- pravni ureditvi nove države. In ta usodni greh naših liberalnih odpadnikov je zasadil prvo trnje v mlado telo nove narodne države. Po- tem so svoje nacionalno delo, ki so ga pričeli leta 1868, v Beogradu nadaljevali z laganjem o nedržavnosti Slovencev.

Kot smrtni sovražniki vsega, kar iz vere izhaja, kot pripadniki mimonarodnega in pro- tinarodnega liberalizma so, odmaknjeni od na- šega narodnega izročila, na katerega so vseh sedemdeset let svojega nečastnega obstoja polivali gnojnico, naši liberalni odpadniki za- čeli razvijati papirnate prapore zlaganega sa- mozvanega nacionalizma, ki bi mlado nacio- nalno državo skoraj privedel do razkroja.

Po zaslugah liberalnega odpadništva je na- ša mlada država na svoji začetni razvojni poti našla toliko ovir, da so mnogi obupavali nad možnostjo premagati in odstraniti jih.

Mi Slovenci smo upravičeno ponosni, da je ravno naš vodja bil tisti, ki nad zmagovitim pohodom jugoslovanske države v krogu usta- ljenih in močnih držav ni nikdar niti za trenu- tek dvomil. — In prepričani smo, da se ob svoji dvajsetletnici, ko prehaja iz otroško- začetne v zrelejšo dobo svoje rasti vsa Ju- goslavija zaveda, da za ta svoj srečni razvoj v težkih okoliščinah zelo mnogo dolguje dr. Ko- rošču.

po svetu in dogodki zadnjih dni nas nujno opozarjajo, da moramo Slovenci napeti vse sile, da bomo branili, če bo potrebno, svojo narodno samobitnost. Senator Smodej, znani borec že iz časa plebiscita na Koroškem, ki je še danes vedno prvi v borbi za ohranitev te naše narodne manjšine, nam je nazorno podal obupno sliko težkega stanja našega naroda na severu. Sijajnim izvajanjem gospoda senatorja Smodeja je sledilo predavanje gospoda prof. Terčelja o naši manjšini v Italiji. Za svoje predavanje je g. prof. žel vsesplošno odobravanje. Zavedati se moramo, da slovenski narod nima trajnega obstoja brez svojih manjšin, kajti številke nam govore, da prebiva velik del slovenske krvi izven državnih mej. Nadalje slovenska zemlja tvori mejo med zapadom in vzhodom. Vse težnje zapada zadevajo nas Slovence. Veliko poslanstvo nam je moral dati Bog, da nam je sojeno toliko trpljenja. Gospod ban dr. Natlačen je izpopolnil problem s tem, da nam je prikazal stanje tujih manjšin pri nas in naših drugih in dokazal upravičenost postopanja upravne oblasti do manjšin. Prečastiti pater Zakrajšek, oče našega izseljenstva, nam je v ganljivih besedah orisal trnjevo pot onih, ki živijo na tuji zemlji. Važen mejnik v izseljenškem vprašanju je letošnje leto, ko smo ustanovili izseljenško zbornico. Ni lepa zapuščina, ki nam jo zapuščata starejša generacija, toda storili so vse, kar so mogli. V kolikor niso uspeli, ni njihova krivda, temveč nerazumevanje merodajnih činiteljev. Važen cikel predavanj so tvorila predavanja univ. prof. Vebra o krščanski in nacionalni misli. Bil je to izvleček iz knjige, ki jo bo gospod profesor v najkrajšem času izdal. Njegova predavanja so bila precizno jasna, tema pa toliko zanimiva in aktualna, da jo toplo priporočamo vsakemu katoliškemu akademiku. Tudi političnemu vprašanju smo posvetili največjo pažnjo. Predaval nam je gospod minister dr. Krek o sodobnih političnih problemih. V jedrnatih besedah nam je podal pomen slovenskega naroda v Jugoslaviji. Podčrtal je dejstvo, da Slovenci nismo manjšina, temveč narod ob bratskem narodu, enakopravni tvorci naše velike domovine Ju-

goslavije. Dolžnost vseh Jugoslovancev pa je, da kot taki z vsemi močmi nastopimo proti vsakršnemu poskusu cepljenja ali okrnjenja naše države. Glavni urednik dr. Ahčin nam je govoril o židovstvu in pokazal usodo naroda, ki je zavrnil poslanstvo, ki mu ga je Bog dal.

Obiskal nas je tudi na veliko veselje vseh udeležencev tečaja voditelj slovenskega naroda dr. Anton Korošec v družbi ministra za socialno politiko dr. Cvetkoviča.

Na žalost je bil čas tečaja omejen in nismo mogli obdelati vsega programa, ki smo si ga načrtali. Opustiti smo morali predvsem gospodarska vprašanja, zato pa smo naprosili nekatere g. predavatelje, da nas seznani s temi v tem letu v Zagrebu.

Tovariše, ki vas nadaljni študij pripelje v Zagreb, vabimo, da vstopite v naš krog, kjer se boste ob toplem ognjišču tovarišev, ki vas bodo seznanili z našimi načeli, združili in tvorili še večji krog slovenskih katoliških delavcev in inteligentov v Zagrebu.

Srednja šola

Fantovski tabor Slovenske dijaške zveze v Ponivčah

Nekaj spominov na počitnice.

Slika našega počitniškega dijaškega delovanja, ki smo jo na kratko skušali orisati v prvih treh številkah »Straže« ne bi bila popolna, če ne bi omenili največje počitniške dijaške prireditve, fantovskega tabora SDZ.

Priprave so dale slutiti, da bo letošnji tabor številčno najmočnejši, kar jih je bilo v zadnjih letih. Skoro 400 je bilo prijavitelcev in to samo iz višjih razredov. Program je bil sestavljen za resni študij sodobnih slovenskih in splošnih problemov.

Resno smo pričeli z delom. Najprej duhovna obnova. Vodil jo je duhovni vodja SDZ g. prof. Ehrlich.

Popoldne je bil pričetek tabora. Po poročilu predsednika inž. Tepeža (objavljeno v 2. številki) — ur. je bil prvi referat o naših na-

rodnih manjšinah. Videli smo veliko razliko med našim delom za koroško in goriško nedoločeno zemljo in med ogromnim, sistematičnim delom, ki ga razvijajo Nemci pri nas. Številne organizacije po vseh nemških mestih in pokrajinah v Nemčiji skrbijo za učitelje in agente, jih podpirajo z neverjetno visokimi vsotami. Ni čuda, da se potem zdi, da na svoji osvobodni zemlji izgublamo, kaj šele na Koroškem.

Drugi dan je govoril g. prof. Janžekovič o nevarnosti rasizma. Prvo, kar moramo o tem lepem referatu povedati je dejstvo, da bi ta strogo na znanstveni podlagi izdelan referat moral slišati vsak študent. Takih predavateljev in takih referatov si še večkrat želimo.

Drugi dan je govoril akademik Poštuvan o podobi sodobnega slovenskega dijaka. Ker bo »Straža« v prihodnjih številkah objavljala važnejše misli iz tega referata, se ne bomo dalje ob njem mudili.

Zelo velikega zanimanja je bilo deležno predavanje g. ravnatelja Basaja, ki je govoril o gospodarski sliki Slovenije.

Že smo se zbirali k popoldanskim sestankom, ki smo dobili nenadoma sporočilo, da je na poti k nam gospod minister dr. Krek in gospod ban dr. Natlačen. Brž je bilo vse pripravljeno za kar najbolj lep sprejem. Ko se je izza zadnjega ovinka prikazal avto, v katerem so se peljali naši obiskovalci, je zadonel grajski zvonček, s hriba so se oglasili možnarji. Kdo bi mogel popisati navdušenje taborjanov, ko smo poleg g. bana zagledali v avtomobilu našega narodnega voditelja dr. A. Korošca. Ves tabor se je spremenil v en sam gozd dvignjenih rok, živijo klici so doneli od vseh strani, vsak je hotel biti čim bližje visokih gostov. Komaj in komaj je valovanje naših src pomirilo. Dr. Korošec nam je govoril. Govoril o naših dolžnostih do naroda, države, do sebe. In ko je zopet prišel čas, ko nas je moral zapustiti, se je zopet tri sto rok stegnili v hvaležni, vdani pozdrav, tri sto si jih je želelo, da bi nas še večkrat, mnogokrat prišel obiskat naš dragi voditelj.

Drugi dan nas je v spremstvu tajnika g. Tomazina obiskal gospod minister dr. Krek, popoldne pa gospod škof dr. Gregorij Rožman. Zopet sta bila v sredi slovenskih katoliških

dijakov moža, ki jima je mladina mogla izkazati svoja najiskrenejša čustva ljubezni in vdanosti.

Večeri na taborih Slovenske dijaške zveze so bili in so naša najboljša vez. Pesem za pesmijo se vrsti ob ognju, kres plamti visoko proti nebu, naši pogledi hitijo za njim. Pesem »Hej Slovenci, kje so naše meje«, kratek govor o koroški in goriški zemlji, pa zopet pesem, zdaj narodno-tožna, zdaj zopet fantovsko vesela. Kdo bi mogel pozabiti te naše večere, v katerih je naša duša dajala najbolj iskrene svojim čustvom.

* * *

In zdaj so tabori Slovenske dijaške zveze za nami. Ostala pa nam je zavest, da tvorimo vsi veliko slovensko katoliško dijaško družino, da imamo dvoje vezi, ki nas bodo vedno vezale: narodnost našo slovensko in vero katoliško.

Z REALNE GIMNAZIJE V CELJU.

Komaj smo začeli z rednim delom, že se nam je prismejal nasproti »Student« v zeleni obleki. Ta obleka (in člani konzorcija), je takoj pokazala, da imamo opraviti z nekim »ljudskim gibanjem«, čeprav so nas »kolporterji« skušali na vse načine pridobiti za »na- ročnike« neodvisnega glasila študentov.

Kakšen program hoče zastopati? To iz uvodnih besed ni razvidno. Mesto uvodnika, ki bi nam povedal, kaj je namen lista, ali hoče biti poizkus skupnega dela, ali pa hoče služiti svetovnonazorski propagandi, prinaša sentimentalne ekskurze — kam dijak? — kaj dijak? — za kak cilj? — in odgovarja: »Ne ozirajmo se ne na desno, ne na levo, ampak hitimo dalje... proti cilju. Bodimo borci, bodimo junaki!« Kakšen je cilj, tega ne pove. Torej program brez cilja!

Vsebinska. Pesmi n. pr. so grajene v tem slogu: »... Toda pesem buči med doline, pevčev glas v krilnih je daljah...« Črtico iz kmečkega življenja je napisal človek, ki je kmečko življenje doživljal samo v — šoli. Sicer pa je itak škoda izgubljati vsako besedo!

Letos se snuje pri nas »slovenski literarni klub«, ki naj zbere vse, ki čutijo in živijo za slovenstvo, ki je sedaj bolj kot kdaj prej ogroženo...

Franc Smodej, senator:

29. oktober 1918 — ob dvajseti obletnici

Minilo je dvajset let, odkar je v zgodovini našega naroda nastopila nova doba, doba, ko se je odločila naša usoda. Nikdar prej in tudi ne pozneje naš narod ni živel v taki napetosti pričakovanja in strahu kakor tedaj. Sleherni se je zavedal, da se na bojiščih ne odloča samo usoda cesarstev in kraljestev, ampak tudi usoda slovenskega naroda. Ali bomo vstali v svobodnejše narodno življenje ali pa bomo utonili v tujem narodu in bodo za nami ostali samo grobovi. Morda je bilo to prepričanje v širokih slojih naroda bolj podzavestno, kot naravni nagon kolektivnega bitja, ki se brani umreti, tudi v polspanju. Vsekakor borba, ki jo je začel tedaj ves naš narod, ni bila posledica močne narodne zavesti; nasprotno, narodna zavest se je začela tedaj še le vnmati in rasti.

Mlajši naš rod tiste dobe ni preživel in je ne pozna toliko, kakor bi bilo prav in potrebno. Tradicija v narodovem življenju pomeni važen element v zdravem razvoju vsakega naroda. Zato ob dvajsetletnici dneva, ko je naš narod sam razglasil in slovesno obhajal svoje narodno osvobodjenje, ne bo odveč zbuditi nekoliko zgodovinskih spominov iz tistega časa, ko se je narod pripravljal na svoje osvobodjenje in so mu njegovi voditelji utirali pot v novo državo, v kateri bo mogel razviti vse svoje moči in vstopiti v kolo samostojnih in neodvisnih narodov, skupno s svojimi južnimi bratskimi narodi.

Slovenec, živeč ob naši narodni meji v Celovcu, pokojni dr. Janko Brejc, je bil tisti, ki je sprožil misel, da je treba začeti akcijo, s katero bi se skupno s Čehi pripravili na odločilno borbo, ko se bodo zopet odprla vrata dunajskega parlamenta. Tisti trenutek nas ne sme najti nepripravljene. In tako se je zgodilo. Ko je bila avstrijska vlada prisiljena, da je sklicala državni zbor, so že bili pripravljeni naši poslanci in so po dr. Korošcu, predsedniku »Jugoslovanskega kluba« v dunajskem parlamentu podali tako imenovano majniško deklaracijo dne 30. maja 1917. leta. To je bilo dejanje izredne srčnosti, ker odpovedati se lastni državi in napovedovati svojo lastno državo in to v času vojske, je pomenilo igrati za svojo glavo. Zato ni prav nič čudno, da so se spočetka branili voditelji tedanje narodnonapredne stranke podpisati izjavo za majniško deklaracijo, ki naj bi jo podpisoval ves narod in tako dokazal avstrijskim mogotcem in vsemu svetu, da stoji ves narod za svojimi poslanci in da hoče svojo svobodno državo, skupaj s Hrvati in Srbi. Ljubljanski škof dr. Jeglič se je zato obrnil na vidnejše predstavnike Slovencev po raznih deželah, kjer so živeli Slovenci, za podpise za tako izjavo. Za Koroško se je obrnil name in je seveda z obratno postjo dobil pristanek. Zdi se, da je še le ta Jegličeva akcija prisilila gospoda, ki se je prej branila, da je pristala na podpise.

Čudno pa je, da je gospoda iz vrst tedanje narodnonapredne stranke pozneje v naši državi skušala opravičiti to slabotno zadržanje »narodnih naprednjakov« s tem, da je razglašala javno, da je bila proti majniški deklaraciji zato, ker da je vsebovala ta deklaracija

nekak avstrijakantski okvir, da je bila ograja proti zedinjenju s Srbijo. Tej grdi denunciaciji so, kakor se zdi, mnogi nasledili, ker se po dvajsetih letih niso več spominjali vsebine majniške deklaracije ali so jo pa zopet prebrali preveč površno. V deklaraciji ni bilo niti sence sledu o kakšnem okvirju, nasprotno se je jasno in odločno zahtevalo zedinjenje vseh ozemelj v monarhiji, v katerih živijo Slovenci, Hrvati in Srbi, v samostojno, vsakega gospostva tujih narodov prosto državno telo, torej ne v okvirju Avstro-ogrske monarhije. Če se je v tej deklaraciji omenjalo, da bodi to samostojno telo pod žezlom habsburško-lorenske dinastije, je vsakdo vedel, da je to dostavek iz ozirov taktičnega postopanja, da bi se omogočila agitacija med ljudstvom. Kompetentno razlago majniške deklaracije v tem oziru so dali večkrat v državnem zboru poslanci Jugoslovanskega kluba, ki so v svojih govorih poudarjali, da hočejo zedinjenje vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov brez ozira na obstoječe državne meje.

Majniška deklaracija je dejansko zanesla misel in željo za zedinjeno jugoslovansko državo v sleherni slovensko hišo, in tako je bila zorana njiva, ki je samo še čakala, da seme požene bilke in klasje in da to klasje dozori. Začelo se je z resnimi pripravami, da nas čas žetve ne najde nepripravljene. Dne 16. avgusta 1918. leta se je po izpodbudi Jugoslovanskega kluba vršil v Ljubljani v magistratni dvorani ustanovni shod Narodnega sveta v Ljubljani, čigar namen je bil dvojen: 1. Dati pobudo, da se ustanovi za Slovence, Hrvate in Srbe v monarhiji Narodni odbor iz vseh političnih činiteljev, ki »na temelju edinstvenosti jugoslovanskega naroda« hočejo iz-

vojevati samostojno jugoslovansko državo; 2. da se ustanovi za Slovenijo in Istro Narodni svet z istim namenom kakor Narodni odbor, toda s posebnim namenom, da na ozemlju Slovenije in Istre organizira vse priprave, dokler se ne ustanovi samostojna jugoslovanska država. Narodni svet je bil torej zamišljen kot začasna in prehodna praktična organizacija. Zato se je izdelal načrt za ustanovitev pokrajinskih Narodnih svetov, ki so potem ustanovili v pomembnejših krajih 130 krajevnih »Narodnih svetov«. Na ta sestanek so bili povabljeni tudi zastopniki političnih strank iz Dalmacije, ki so na sestanek sicer prišli, pa so odklonili pristop k Narodnemu svetu, misleči, da se more zedinjenje s Srbijo izvršiti neposredno, brez predhodnih priprav, brez Narodnega sveta oziroma Narodnega odbora, ki je potem dobil ime Narodno veče. Z ustanovitvijo Narodnega sveta je bil storjen prvi korak do cilja in prva praktična priprava za prevzem državnih poslov. Na sejah predsedstva Narodnega sveta dne 29. avgusta in 7. septembra je bilo sklenjeno, da gre predsednik dr. Korošec čimprej v Zagreb, da pospeši ustanovitev Narodnega odbora. Pripravljalni odbor je sklical za 5. oktober prvi in zadnji sestanek delegatov vseh političnih strank in skupin iz Slovenije, Istre, Hrvatske, Bosne in Hercegovine, Dalmacije in Madžarske, razen hrvatsko-srbske koalicije, ki jo je vodil pokojni Svetozar Pribičević in frankovcev. Med udeleženci je bil dosežen sporazum in je bil izvoljen tudi šestoročlanski odbor za pogajanja s hrvatsko-srbsko koalicijo. Pogajanja so bila uspešna in je koalicija 12. oktobra sklenila pristopiti k Narodnemu veču.

(Dalje.)